Lakivaliokunnalle

Oikeusneuvos Pekka Koponen

10.1.2022

Hallituksen esitys HE 275/2022 vp poliisilain muuttamisesta

Korkein oikeus ei ole lausunut hallituksen esitystä edeltäneestä lausuntopyynnöllä olleesta työryhmäluonnoksesta ja varsin rajoitetusti on tarpeen nyt lausua myöskään hallituksen esityksestä.

Kyseessä on leimallisesti teknisluonteinen uudistusesitys ja ylipäätään korkeimman oikeuden toiminnan kannalta keskeisintä ei ole arvioida esitutkintaviranomaisten toimivaltaa ja menettelytapoja. Rikosten estämisen ja paljastamisen osalta liityntä oikeudenkäyntimenettelyyn on luonnollisesti vielä etäisempi kuin rikosten esitutkinnan kohdalla.

Yleisten tuomioistuinten toiminnassa esille tulevat prosessioikeudelliset lain soveltamista koskevat tulkintakysymykset koskettavat ensisijaisesti hallituksen esitystä pakkokeinolain muuttamisesta, johon tämä poliisilain muutosesitys läheisesti liittyy.

Niiltä osin kuin poliisilain muutosesitykset ovat asiallisesti samaa sääntelykokonaisuutta pakkokeinolain muutosten kanssa, arviointia on tehty hallituksen esitystä HE 217/2022 koskevassa lausunnossa.

Salaisten tiedonhankintakeinojen osalta hallituksen esitykseen ei ole erityistä huomautettavaa sen lisäksi, että yksittäisistä teemoista on mahdollista monelta osin viitata pakkokeinolain muutosesitysten kohdalta lausuttuun.

Kiinniotto-oikeuden perusteen täsmentäminen tuomioistuimeen noudettaessa eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen esille nostamista syistä on tarpeellista.

Erikseen voidaan poliisilain 5 luvun 29 ja 30 §:n kohdalta todeta, että ehdotettu muutos on periaatteellisesti merkittävä. Rikosoikeudellisessa systematiikassa nykyisen lain käsitettä ”rangaistusvastuusta vapaa” on rikoslain 4 luvussa käytetty anteeksiantoperusteen kuvauksena. Anteeksiantoperuste siis poistaa toimijan subjektiivisen syyllisyysmoitteen, mutta ei osoita tekoa sallituksi taikka oikeutetuksi. Erona sallittuun menettelyyn tai oikeuttamisperusteeseen on myös mm. se, ettei anteeksiantoperuste välttämättä vapauta velvollisuudesta vahingonkorvaukseen. Ehdotettu muutos voi siis selkeyttää oikeustilaa toimenpiteen suorittajan vastuun osalta. Muutos ei vaikuttane toimenpiteeseen ryhtymistä koskevan harkinnan

kriteereihin. Oikeuskäytäntöä tällaisista lain soveltamistilanteista ei vielä toistaiseksi ole.